

שילוב תורכיה בכוח הבינלאומי בעזה עלול להפוך לאיום אסטרטגי

28.12.2025 | נועה לזימי written by

עיקרי הדברים

- נוכחות צבאית תורכית מחוץ לשטחה של אנקרה נוטה להפוך לאחיזה קבועה ובעלת משמעויות אסטרטגיות ארוכות טווח.
- דפוס הפעולה התורכית משלב כוח צבאי, השפעה פוליטית וכלים אזרחיים והומניטריים כחלק מחזון נאו-עות'מאני רחב.
- דוגמאות מצפון קפריסין, סוריה, עיראק ולוב ממחישות כיצד "משימות ביטחון" מתפתחות לשליטה דה-פקטו בשטח.
- העמקת המעורבות התורכית בעזה עלולה להציב את ישראל מול איום מלקחיים מצפון ומדרום.
- נוכחות תורכית בעזה תחזק את מעמדה של אנקרה כשחקן מוביל בזירה הפלסטינית ותספק לה מנופי לחץ ישירים על ישראל.
- הרטוריקה העוינת של ארדואן כלפי ישראל, בשילוב פריסה צבאית אזורית מתרחבת, מגדילים את הסיכון להסלמה עתידית.
- על ישראל להציב קו אדום ברור ולהבהיר לארצות הברית כי שילוב תורכיה בכוח ייצוב בינלאומי בעזה טומן בחובו סיכון אסטרטגי חמור.

מבוא

הדיון באפשרות של נוכחות צבאית תורכית ברצועת עזה אינו מתקיים בחלל ריק, אלא משתלב בדפוס פעולה אזורי רחב שאנקרה מיישמת בעקביות בעשורים האחרונים. הרחבת מוטת ההשפעה הצבאית והמדינית של תורכיה בזירות שונות משקפת את חזונו של ארדואן לביסוס מעמדה של אנקרה ככוח אזורי מוביל, ברוח תפיסה נאו-עות'מאנית. במסגרת חזון זה תורכיה פועלת לשילוב בין נוכחות צבאית, השפעה פוליטית וכלים כלכליים והומניטריים, במטרה לעצב מחדש את מאזן הכוחות במרחבים שבהם פעלה האימפריה העות'מאנית בעבר, ובאזורים נוספים.

כעת, באמצעות העמקת המעורבות בעזה, בדגש על שאיפותיה לייצר נוכחות צבאית קבועה, תורכיה מבקשת למצב עצמה כשחקן מוביל בזירה הפלסטינית, לבסס מנופי לחץ והשפעה מול ישראל ולמעשה לייצר תנועת מלקחיים עליה מצפון (סוריה) ומדרום (עזה). בצירוף עם מהלכים אחרים שאנקרה מקדמת במרחב, כולל הרחבת הנוכחות בקרן אפריקה ובסאהל, החזון הנאו-עות'מאני של ארדואן עלול להפוך למציאות. על רקע זה, סקירה של מוקדי הנוכחות הצבאית

התורכית מחוץ לשטחה מספקת אינדיקציה חשובה לאופן שבו נוכחות כזו עלולה להתפתח גם בעזה, ולסיכונים האסטרטגיים הטמונים בכך עבור ישראל והאזור כולו.

צפון קפריסין

תורכיה הצדיקה את פלישתה לקפריסין בכך שהיא מדינה ערבה (יחד עם יוון ובריטניה), ומושג זה שימש אותה כבסיס משפטי לכאורה, אף שהיקף הפעולה ומשך הנוכחות חרגו מהפרשנות המקובלת של הסכם הערבות מ-1960. מאז חלוקת האי ב-1974 פרוס כוח צבאי תורכי גדול המונה כ-30,000 חיילים בצפון קפריסין. בעבר הכריז ארדואן על כוונותיה של תורכיה להקים בסיס ימי גדול בצפון האי, אך לעת עתה הוקפאו התוכניות הללו לטובת שדרוג תשתיות קיימות. תורכיה שולחת לעיתים תכופות את כלי השיט שלה לאזור לצורך תרגילים, ביקורים ומשימות, והשלמת שיפוץ נמל בצפון האי יוכל לשמש לעגינה של כלי שיט תורכיים כבדים מאוד, כמו למשל לספינת המלחמה TCG Anadolu.

עיראק וסוריה

מאז שנות ה-90 תורכיה מפעילה מוצבים צבאיים בצפון ובמזרח עיראק, בעיקר בכורדיסטן העיראקית, שמטרתם לפעול נגד המחתרת הכורדית (PKK). כחלק מהתערבות צבאית מתמשכת בעשור האחרון, כוחות תורכיים פרוסים גם בצפון סוריה באזורים כמו עפרין, ג'רבולוס ואידליב במטרה לבלום את הכוחות הכורדיים (YPG/SDF), ליצור רצועת ביטחון לאורך הגבול, ובמקביל לבסס שליטה מנהלית בפועל באמצעות גורמים מקומיים הנתמכים בידי אנקרה. מאז נפילת אסד, תורכיה מיצבה עצמה כפטרון הביטחוני המרכזי של המשטר החדש בראשות אל-ג'ולאני, ופועלת לביסוס והעמקת פריסתה הצבאית, כולל תוכניות להקמת בסיסים גם בעומק המדינה.

אזרבייג'ן

מאז מלחמת נגורנו-קרבאך ב-2020, הנוכחות הצבאית התורכית באזרבייג'ן התגברה כחלק מחיזוק שיתוף הפעולה הביטחוני והעמקת השפעתה האסטרטגית בקווקז הדרומי. ב-19 בספטמבר 2023 השלימה אזרבייג'ן, במבצע צבאי בן יום אחד ובסיוע תורכי, את השתלטותה על המובלעת הארמנית. כיום, הנוכחות הצבאית התורכית באזרבייג'ן מצומצמת יחסית, בעיקר במסגרת תרגילים ופעילויות משותפות, בעוד שהרעיון להקמת בסיס צבאי אינו מקודם בשלב זה, ככל הנראה בשל רמת דחיפות נמוכה יחסית ואינטרס אזרבייג'ני שלא לעורר פרובוקציה מול רוסיה.

קטאר

פריסה של חיילים תורכיים בקטר החלה כבר ב-2015, כחלק מהסכם ביטחוני בין שתי המדינות, והתרחבה לאחר הטלת החרם של המפרציות על קטר ב-2017. כיום יש בסיס גדול בדוחא, המונה כ-3,000 חיילים תורכיים. באוגוסט 2024 הכריז משרד ההגנה התורכי על הקמת טייסת משותפת

תורכית-קטרית במסגרת הפיקוד המשולב בדוחא. בנוסף לכוחות האוויר, חיל הים התורכי של שתי ספינות סיור לחופים של קטר לביסוס נוכחות ימית רחבה יותר של תורכיה באזור.

סומליה

באוקטובר 2017 הקימה תורכיה בסיס צבאי בבירה מוגדישו [2] הבסיס הצבאי התורכי הגדול ביותר מעבר לים. כחלק מהסכמים לשיתוף פעולה ביטחוני וכלכלי שנחתמו בין שתי המדינות, צפויים להישלח כוחות תורכיים שיסייעו למוגדישו במאבק בטרור ובהברחות, יאבטחו את פעילות הקידוח לחיפוש פחמימנים, ובכך תתבסס באופן קבוע נוכחות ימית תורכית לאורך חופי סומליה.

לוב

בנובמבר 2019 חתמה תורכיה עם ממשלת ההסכמה הלאומית של לוב (GNA), השולטת על מערב המדינה, על הסכם תיחום ימי ושיתוף פעולה צבאי שנועד להבטיח אינטרסים גאופוליטיים, בייחוד השליטה על משאבי אנרגיה במזרח הים התיכון. בהמשך לכך אישר הפרלמנט התורכי בינואר 2020 החלטה להתערב צבאית בלוב, ותורכיה שיגרה כ-2,000 לוחמי מיליציות סורים לשטח לוב כדי להגן על הממשלה בטרופולי. בימים אלו, הפרלמנט התורכי דן בהארכה של פריסת הכוחות בלוב לשנתיים נוספות (2026-2027).

צ'אד

בפברואר 2025 דיווח האתר *Military Africa* כי צ'אד העניקה לתורכיה שליטה בבסיס צבאי בעיר אבשה (Abéché). בעקבות נסיגתה של צרפת מצ'אד בינואר 2025, תורכיה חותרת למלא את הוואקום ולהעמיק את השפעתה במדינה על ידי הבטחת שליטה בבסיסים אסטרטגיים בהמשך לפריסת כטב"מים.

סיכום

האחיזה התורכית בטרטוריות, בבסיסים או במתקנים אסטרטגיים במזרח התיכון ובאפריקה בשנים האחרונות הופכת מוחשית יותר ויותר. אף שנכון לעת הזו תורכיה אינה מציבה איום צבאי ישיר על ישראל, השילוב בין רמת המתיחות הגבוהה ביחסים הבילטרליים, הרטוריקה הלוחמנית של נשיא תורכיה, ותפיסת העולם האסטרטגית שהוא מקדם באזור [2] עלול לעצב בעתיד הנראה לעין מציאות שבה תורכיה תתבסס כאיום מרכזי על ישראל, אם באופן ישיר ואם באמצעות הפעלת שלוחים הפועלים משטחים סמוכים לגבול.

משכך, על ישראל להסביר לאמריקאים את המשמעויות והסיכונים של החזון שארדואן מקדם במרחב כולו לביטחון ישראל וליציבות האזור. על פי דיווחים, תורכיה לא הוזמנה להשתתף בכינוס של פיקוד המרכז האמריקאי בקטר בנושא הקמת כוח הייצוב הבינ"ל (ISF), שאליו הוזמנו גורמים מ-45 מדינות שונות. ברקע המאמצים האמריקאיים להמשיך לשלב הבא ביישום

תוכנית טראמפ, לרבות הקמת כוח הייצוב, על ישראל להמשיך לעמוד בהתנגדותה ולא לאפשר נוכחות תורכית בכוח הייצוב ולדבוק בכך כקו אדום.